

ASSUMPTA CAMPS*

«Morte villana, di pietà nemica...» Per a un estudi de les traduccions de *La Vita Nova* en català

I. TRES TRADUCTORS I TRES ÈPOQUES DIFERENTS

Diverses són les traduccions que *La Vita Nova* va motivar en català, i de diferents èpoques, plantejaments i abast, tal com hem tingut ocasió de comentar en altres moments.¹ Com a complement d'aquells estudis de caràcter més inventarial, voldríem ara centrar-nos en l'anàlisi de les realitzacions concretes de les traduccions catalanes, tant pel que fa a l'estructura mètrico-estròfica, com a les innovacions i transformacions operades sobre els textos de Dante, a nivell tant de lèxic com sintàctic i de contingut. L'estudi de les diverses operacions de traducció ens ha d'acostar, per una banda, a la lectura de l'original italià duta a terme pel traductor –perquè de «lectura» pròpiament es tracta sempre en la traducció; més encara de «lectura en profunditat», tal com afirmava Carles Riba–, que revela inevitablement un procés de manipulació, d'elaboració, si volem, del text d'origen. I en segon lloc, ens aproximarà, en la confrontació entre diferents versions del mateix text dantesco, a un estudi de l'evolució experimentada per aquest Dante primerenc i juvenívol –a nivell de llengua, de continguts emfasitzats o reinterpretats,

* Universitat de Barcelona.

1. A. CAMPS, «La Vita Nova de Dante Alighieri a Catalunya», *Revista de Catalunya*, núm. 122, octubre de 1997, pp. 89-102.

d'esquemes formals i motlles estròfics emprats, etc.— en la història de la traducció en català.

Amb aquest propòsit, ens aturarem, ara per ara, a examinar les diverses versions catalanes d'un dels seus primers poemes: el sonet IX, «Morte villana, di pietà nemica...», de *La Vita Nova*, que Dante dedica a condemnar la Mort injusta, causant de la desaparició de Beatriu. Es tracta, en primer lloc, de la traducció que féu Manuel de Montoliu per a la Biblioteca Popular L'Avenç de Barcelona el 1903; seguida de la d'Artur Masriera, publicada per Carles Viada i Lluch en l'apèndix a la seva traducció en castellà del mateix volum de Dante, i publicada el 1912 també a Barcelona² —la qual, per altra banda, coincideix, amb lleugeres variants, amb la que es publicà, sense esment, però, del traductor, a *La Veu del Camp* de Reus l'any 1914—;³ i, en tercer lloc, la traducció, a cura de Juli Vila i Ortiz, que *D'Actí, d'allà* publica l'any del centenari de Dante, és a dir, el 1921. Tres traductors, per tant, i tres èpoques ben diferents —1903, 1912-14, i 1921—, com podem veure.

El primer d'ells, Manuel de Montoliu, no va ser tan sols el responsable de la primera traducció catalana íntegra i conforme a l'original, és a dir, en vers i en prosa, de *La Vita Nova* de Dante, publicada tal com deïem per la Biblioteca Popular L'Avenç el 1903. Aquesta traducció anava precedida, a més, per un important pròleg-estudi del traductor sobre Dante, i sobre *La Vita Nova* en particular. Del mateix any, per altra banda, era el seu estudi, força extens, que li publicà la revista *Catalunya* amb el títol «La *Vita Nova* de Dant» (pp. 363-366), i que incloïa cinc sonets dels ja traduïts al volum que esmentàvem, a més de les seves opinions sobre l'escriptor italià. I dins del mateix ordre de coses cal inscriure el recull de poemes que Montoliu publicà amb el títol *Llibre d'Amor* aquell mateix any a la Biblioteca Popular de «L'Avenç». Montoliu és, per tant, un dels noms cabdals en la recepció de Dante a Catalunya durant el Modernisme.

Per la seva banda, Artur Masriera, nascut a Barcelona el 1860, membre de la coneguda família d'argenters barcelonins, del taller de la qual ell mateix s'ocupà, és també poeta i escriptor de proses i assaigs —de folklore, entre d'altres—, com ara el seu voluminós *Diccionario de diccionarios* (1916-1917). Masriera es va iniciar en la poesia ja al segle XIX, amb la publicació de *Poesies*

2. Montaner y Simón, Barcelona, 1912.

3. *La Veu del Camp*, 12 d'abril de 1914, any II, núm. 67, p. 2.

líriques, històriques, bíbliques i populars (1879), al qual va seguir un segon volum de *Poesies* (1893) i, ja al segle XX, fou nomenat mestre en «gai saber» als Jocs Florals del 1905. Uns anys més tard, va donar a conèixer al públic català *De l'art vell i de l'art nou* (1913). Masriera traduí sovint en català, però de l'obra de Dante només ens consta aquest sonet que esmentàvem més amunt. Ben mirat, més aviat esporàdic sembla haver estat l'interès per Dante en Artur Masriera, humanista i poeta de tarannà sobretot romàntic, que s'ocupà, però, força més dels clàssics greco-llatins.

Juli Vila i Ortiz és, en canvi, un nom pràcticament desconegut en el panorama literari català de la primera meitat de segle.

Tres personatges, per tant, ben diferents. Això determinarà, com veurem, diferents propòsits traductius en l'aproximació a Dante: del Dante modernista de Montoliu, a l'ocasional acostament a un clàssic universal de tots els temps, com l'endegat per Masriera entre la primera i segona dècada d'aquest segle, i a la sens dubte esporàdica, però alhora imprescindible, aproximació a Dante del 1921, l'any del VIè centenari de la seva mort, per part d'una revista de temes no tan sols literaris com *D'Act, d'allà*, fundada el 1918, i dirigida inicialment, com és sabut, per Josep Carner —i més tard, a partir de 1919, que correspon als anys que ens ocupen, per Ignasi Folch i Torres—, una revista, per cert, ben coneguda a Barcelona per presentar tot sovint traduccions dels grans noms de la literatura universal.

2. ANÀLISI DE LES TRADUCCIONS

La primera cosa que cal remarcar, en l'anàlisi comparativa entre les tres versions de «Morte villana...», és d'ordre mètrico-estròfic. La traducció de Montoliu se'ns presenta en prosa. Ben mirat, «Morte villana...» és un sonet força especial, anomenat *sonetto rinterzato*, una forma que Dante va emprar força sovint, i que es caracteritza pel fet d'afegir un heptasíl·lab a cada parella d'endecasíl·labs, de tal manera que en resulta un poema on l'alternança dels versos d'11 i de 7 síl·labes marca un ritme nou al sonet tradicional. Aquesta alternança ens podria fer pensar en una altra de les formes mètriques molt emprades per Dante, com és la cançó, però se'n diferencia, a més de pel fet de no presentar el comiat o *congedo* final, per la desigualtat que mostren les

estrofes en el nombre de versos. Montoliu s'estima més prescindir del *sonetto rinterzato* dantesco, sens dubte per la mateixa dificultat de traslladar aquesta forma mètrica arcaica al català, i opta més aviat, com veurem, per una major fidelitat al text, lluny de les pautes mètriques.

Per la seva banda Masriera i Vila i Ortiz, en canvi, s'arrisquen a oferir-nos una versió en vers del sonet, amb diferències substancials, però, entre l'un i l'altre, i també respecte a l'original. Així, mentre Masriera elimina la característica alternança mètrica de què parlàvem i transforma tots els versos en endecasíl·lacs —amb les conseqüències lògiques que això comporta, com anirem veient—, Vila i Ortiz, en canvi, ens presenta una traducció del sonet de Dante absolutament respectuosa quant a l'estructura mètrico-estròfica, fins i tot pel que fa a la rima, encadenada com en Dante, del qual en conserva fins les assonàncies. La voluntat de refer en català aquesta forma mètrica ja en desús sembla presidir el seu propòsit, i la veritat és que no s'atura davant les dificultats que, sens dubte, aquest objectiu presentava. Més encara si tenim en compte que aquest és l'únic poema de Dante que tria per al número de *D'ací, d'allà* on es commemora el seu centenari. I, tanmateix, malgrat la claredat de propòsits que veiem, Vila i Ortiz presenta aquest poema no com un «sonet», sinó, en canvi, com una «cançó» —de manera semblant al que podem observar en la traducció de Masriera publicada per *La Veu del Camp* el 1914, que es presenta com a «Balada»—, tot donant peu a una major confusió en el lector, i perdent, per altra banda, eficàcia en el seu intent de reactualització en català del *rinterzato* dantesco.

Aquesta disparitat en les versions catalanes del sonet de Dante determina que certs aspectes de l'anàlisi siguin del tot irrelevants pel que fa al text de Montoliu. Així, per exemple, l'estudi de la puntuació, de les ruptures operades en el vers, dels canvis d'ordre i de la redistribució del contingut, dels *enjambements*..., tots ells són elements sense importància en el primer cas, mentre que no ho seran, en canvi, en els altres dos. En efecte, en el primer dels aspectes a què alludíem, és a dir, la puntuació, tant Masriera com Vila i Ortiz mostren una tendència notable a alterar la puntuació original de Dante. El primer perquè n'accentua el trencament final dels versos, fins i tot a nivell intraestròfic —la qual cosa és més rara de trobar—, amb l'ús abundant, per exemple, del punt i coma, o dels dos punts explicatius (II/1, 2, 3, 12, 16), i en menor mesura de la coma (II/4, 11, 17). Això no treu que no recorri a algun

trencament del vers mitjançant una coma (II/3), i fins i tot a algun *enjambement* escadusser, motivat sens dubte pel fet d'haver d'omplir la mesura mètrica única que s'ha autoimposat —és a dir, l'endecasílab— (II/8-9). Però aquests són recursos poc emprats per Masrera —a diferència d'altres traductors, que en fan un veritable abús. El mateix podríem dir de l'exclamació, present tan sols al final de l'últim vers, tot emfasitzant el clam final.

Vila i Ortiz, per la seva banda, recorre semblantment a accentuar el trencament final dels versos, fins i tot a nivell intraestròfic, tal com feia Masrera, ja sigui amb la introducció de comes finals inexistents en Dante (III/13, 17, 19) o bé amb el pas de coma a punt i coma (III/9), però presenta molts més trencaments interns del vers dantesco (III/3, 9, 12, 14). Ara bé, el propòsit de Vila i Ortiz en actuar així no és perseguir un major grau d'èmfasi, un major patetisme, si volem, o bé una distorsió —no mancada d'ironia, en certs casos— de l'estructura mètrica dantesca, com hi ha altres casos prou notoris en el segle xx. Ben al contrari, Vila i Ortiz mostra tot aquest seguit d'alteracions amb una finalitat, podríem dir-ne, sintàctica: el seu objectiu és fer més entenedor el poema, més clar, més accessible. I potser s'hi veu obligat pel fet de respectar fidelment l'estructura proposada per Dante. Tanmateix en l'ús de l'*enjambement* palesa una més alta intencionalitat. Aquest no és «accidental», com en Masrera, sinó que en els dos casos en què es dona, s'orienta a emfasitzar i posar de relleu certes interpretacions característiques de la seva versió: en primer lloc «el teu pecat» —parlant de la mort— (III/8-9), i en segon lloc «gusta d'Amor» (III/11-12), que és, de fet, una interpretació ben lliure del text de Dante.

Capítol a part és el que fa referència a l'ús de termes rars o cultismes. En aquest terreny, Montoliu tendeix molt clarament a actualitzar el text de Dante, a fer-lo molt més entenedor, en sintonia amb la seva prosaïtzació del sonet «Morte villana...» que situa al lector directament i exclusivament en el pla del contingut. Així, per exemple, «villana» es transforma en «traïdora», «torto» en «mals», «secolo» s'interpreta correctament com «món» i «gravoso», amb significat de «faticoso», com «feixuc», mentre que «crucioso» es verbalitza lliurement en «indignar», i «doglioso» s'explicita en el complement de manera «en dol». Per la seva banda, «salute» s'interpreta justament en el seu valor de «salvezza» i, per tant, com a «salvació»; «tortoso» esdevé sense més ni més «culpable»; «te blasmar» es banalitza amb «maleir-te», i el complex terme de

fort regust *stilnovista* «*leggiadria*» s'interpreta —prou bé, per cert— com a «gentilesa». Això no treu que, tot i així, Montoliu no pugui evitar la temptació d'usar de tant en tant algun italianisme, com ara l'«haver» amb significat de «tenir», present al final de la traducció, i també alguns termes de regust certament culte, com ara «s'fadiga», o bé la traducció de «*dica*» per «conti».

Ara bé, en aquest terreny, més rellevants són els termes rars constatables en la traducció de Masriera, en primer lloc, com també en la de Vila i Ortiz, en segon terme. En el primer d'ells, per exemple, trobem ja de bon començament l'ús de l'infreqüent adjectiu «àvol», i a més en posició d'epítet (II/1), el qual obre el poema. A continuació el rar «juhi» (II/3), en traducció de «*giudizio*», al qual s'hi afegeix —en la versió de l'edició de C. Viada i Lluch, però no en la de *La Veu del Camp*— l'ús d'un gallicisme prou insospitat, «essor» (II/7), que desenvolupa en interpretació ben lliure el text de Dante en aquest punt. Masriera, per altra banda, tendeix a l'ús de termes propis d'un registre poètic, com ara «gaia» (II/13) o «llevar» (II/6), no sense alguna caiguda de to, com ara l'ús de «prendes» (II/16), en traducció de «*propietà*», i fent referència a les qualitats de la dama, en el que és ben evidentment un castellanisme.

Semblantment actua Vila i Ortiz quan empra un terme de fort regust poètic com ara «galania» (III/16), al costat d'«occit» (III/16) o bé de gallicismes com «fort cruel» (III/3), del tot similar a l'italianisme «diga» (III/8) o «sia» (III/17). La seva traducció ens remet clarament, a més, a la de Montoliu, per l'ús de «s'afadiga» (III/6), però a diferència d'ella, accentua força més la presència dels termes d'un registre poètic alt.

Quant als canvis operats en el text de Dante, la traducció de Montoliu presenta poques variacions en el pla verbal, però semànticament significatives en la mesura que són interpretacions lliures. Així «*s'affatica*» esdevé en Montoliu tot el contrari —«no s'fatiga»—, mentre que «*farne cruccio*» s'altera amb l'ús del sintagma «per indignar» amb valor final. A banda d'això, el canvi de subjecte d'«*io vado pensoso*» a «em fas anar consirós» (tot fent referència a la mort) dona més rellevància a aquesta darrera, d'una manera semblant a com, més tard, s'accentua la seva acció amb l'ús del terme «arrencada» —com a traducció del v. 13 de Dante.

Ara bé, els canvis més rellevants operats per Montoliu són tots de nivell lexical. Trobem, per exemple, que tendeix a personalitzar força més que Dante

—«el meu cor» (I/4), «ma llengua» (I/6)— i a eliminar l'abstracció amb la introducció d'un article determinatiu —«la cortesia» (I/13). Més important, tanmateix, és la interpretació a què sotmet el text de Dante quan tradueix «*fallar*» (v. 9) per «pecat», «*tortoso*» (v. 9) —és a dir, «injust»— per «culpable», «*torto*» (v. 9) —«injustícia»— per «mals» o «*farne cruccioso*» —és a dir, «afligit»— per «indignar». De tal manera que els errors i les injustícies de la mort, especialment en causar la desaparició de Beatriu, esdevenen en Montoliu culpes i pecats, que indignen l'ànim i no que afligeixen el poeta, com en l'italià. Val a dir que aquesta lectura ben personal de Montoliu no la retrobarem fins a la versió de Vila i Ortiz, als anys 20.

Més significatives, en canvi, seran les transformacions en el pla verbal constatables en la traducció de Masriera. Començant per l'ús del futur «caldrà» en comptes de «*convenesì*» (II/7), la supressió del subjuntiu en benefici del pretèrit imperfecte —«*sia*» per «era» (II/15)— i la interpretació, que accentua l'acció de la mort en un cas —«has fet partit», en comptes d'«*hai partita*» (II/11)— i elimina la perífrasi en l'altre —«acompanyar-la» (II/18). Totes les alteracions tendeixen a clarificar, a actualitzar, si volem, el text. En el mateix sentit, el seguit d'invocacions que obre el poema s'articula tot ell al voltant d'un verb conjugat introduït pel traductor —«ha apel·lat» (II/3)—, igual que el seu «inspire menyspreu» vol traduir el més impersonal «*farne cruccioso*» de Dante (II/9). Altres introduccions seran l'ús d'«ha d'enaltir» (II/12), que posa de relleu un valor d'obligació, inexistent en Dante, així com «ho pregon» (II/16). En sentit contrari, cal assenyalar la sorprenent eliminació de tot el vers 5 de Dante, «*ond'io vado pensoso*».

Ara bé, aquestes alteracions no són res comparades amb les nombroses variacions i canvis d'ordre operats sobre els versos de Dante, en part per la necessitat de recompondre els versos de 7 i d'11 síl·labes en versos només d'11 (II/12, 13-14), i en part per llur reestructuració completa, amb la utilització, per exemple, d'un seguit de vocatius (II/1-2) que confereixen un insòlit efecte dramàtic, accentuat per l'ús de certs epítets —«àvol mort» (v. 1), «antiga mare» (v. 2), «etern patir» (v. 2) «culpable essor» (v. 7)—; més encara quan constitueixen termes rars, com ara «àvol». L'epítet es retroba més tard, tot acompanyant un terme ben rellevant per a l'*stilnovismo*, com en l'expressió «fresca i amorosa gentilesa» (v. 14), on, de fet, «fresca» constitueix una ampliació que s'hi escau, procedent de la collita pròpia de Masriera. En el ma-

teix sentit, són nombroses les ampliacions –per exemple: «*incontrastabile*» esdevé «d'aquell que may ningú ha apellat» (v. 3), o «*conosciute*» es transforma en «qui mellò ho pregon» (v. 16)–, com també algunes reduccions, entre les més significatives «culpable essor», com a traducció del força més explícit i, sobretot, més insistent en la injustícia de la mort, «*fallar d'gni torto tortoso*», que sí, en canvi, es recull en la versió de *La Veu del Camp*. Per altra banda, algunes interpretacions de Masriera ofereixen interès pel que fa a la seva lectura de Dante: «*materia*» esdevé, en la seva versió de l'edició de C. Viada i Lluç, directament «torment» (v. 4) mentre que el metonímic «*cor doglioso*» de l'italià se simplifica en un adjectiu, «apenat», referit al poeta (v. 4). Algunes solucions es deuen ben clarament a Montoliu, com ara «món» per «*secolo*» (v. 11), «conte» per «*dica*», «gentilesa» per «*leggiardia*» (v. 14), o bé el massa simple «*donna*» per «dona» (v. 15); com també una certa tendència a la personalització –«ma llengua» (v. 5). Però, en canvi, en la traducció de «*salute*», que en Masriera esdevé erròniament «salvament», se n'allunya.

Juli Vila i Ortiz, per la seva banda, ens ofereix una traducció on els canvis en el pla verbal tendeixen a l'actualització del text, és a dir, a fer-lo més comprensible, tal com hem vist més amunt que era la seva tònica general. Així, per exemple, l'eliminació del subjuntiu passat en benefici del present –«*sia nascoso*» per «sàpiga» (v. 10)–, o del subjuntiu present en benefici del present d'indicatiu –«*si notrica*» per «gusta» (v. 12)–, sense que això impliqui que Vila i Ortiz descarta la construcció amb el subjuntiu italià –de fet, n'introdueix un en substitució d'un infinitiu al v. 12–, ni tampoc la veu passiva –com en el cas del seu «és sabut» (v. 18), que altera el significat de l'adjectiu italià «*conosciute*». En alguns moments, Vila i Ortiz segueix la pauta de Masriera, com quan opta pel futur simple amb «convindrà» com a traducció de «*convenesì*» (v. 8), però també se'n distancia notablement en l'ús de l'italianisme «diga» (v. 8).

La traducció de Vila i Ortiz és molt més lliure que les altres dues, amb interpretacions personals, sovint immotivades, que contrasten amb el seu major grau de fidelitat a l'estructura mètrico-estròfica de l'original. Tanmateix, mostra alguns encerts. Així, per exemple, opta per traduir l'important adjectiu «*villana*» –per tant, «*incivile*» o «*rozza*» en italià, però també «*crudele*» o «*brutale*»– per «despietada» (v. 1), de manera certament més exacta que Montoliu o Masriera; com també resol millor el participi «*partita*» del v. 13

amb l'ús de «llevat», que no tan sols clarifica el significat, sinó que afegeix un regust culte i rar a la seva traducció; a l'igual que «has occit» fa amb «*distrutta hai*» (v. 16). Semblantment clarificador resulta el seu «dir qui sia» com a traducció del «*discovrir*» del v. 17 de Dante. En el mateix ordre de coses, hem de parlar de la traducció que ens proposa Vila i Ortiz de «*da pregiare*» com «de preuar», sens dubte més exacta que les solucions dels altres dos traductors. Però, també, de la personificació lliure a què sotmet aquell «*salute*» del v. 19 de Dante en un «Salut» de valor més altament allegòric que s'escau prou bé a l'original, en una línia d'actuació que entronca amb l'eliminació de certs articles determinatius, tot conferint al text, sens dubte, un valor més genèric i abstracte (v. 16).

En canvi, veurem com moltes altres opcions seves són ben espontànies. Ja al primer vers, Vila i Ortiz prefereix canviar de signe la qualificació de la mort, que esdevé de «*pietà nemica*» com era, a de «turment amiga», en una accentuació de l'element patètic, que entronca, per contrast, amb la introducció posterior del sintagma «et faci sa enemiga» (v. 12). Per la seva banda, aquell «*gravoso*» del v. 3 es transforma, per obra de la introducció d'un gallicisme, com hem vist —d'un vague regust neoclàssic, per cert— en «fort cruel», tot eliminant i reinterpretant l'adjectiu «*doglioso*» emprat per Dante. Una reinterpretació similar a la que s'esdevé en el pas «*grazia*» a «tot bé», al v. 7. Semblantment procliu al patetisme resulta aquell seu «has curullat de fel», que accentua sobre manera, per una banda, l'expressió de Dante «*hai data materia*», del v. 4, mentre que, per l'altra, remet, per contrast, al substantiu «mel» que Vila i Ortiz introdueix més tard, en la reelaboració operada sobre els vv. 11-12 de Dante. Aquest «mel», com a cosa dolça atribuïda a l'Amor, ens concreta, de fet, l'oposició Mort/Amor de manera més clara que en el text de Dante. En el mateix sentit patètic, Vila i Ortiz es fa ressò de la traducció de Montoliu en conservar, tal com dèiem, «pecat» per «*fallar*» (v. 9), i «mal» per «*torto tortoso*» (v. 9), d'una manera que remet, per contrast —una vegada més—, al «tot bé» que hem vist emprat més amunt (v. 7). Per la seva banda, el mateix canvi de signe que hem trobat abans es repeteix en la transformació d'«*a la gente sia nascoso*» per «et sàpiga sens vel» (v. 10); un canvi que determina, per cert, la supressió de l'adjectiu «*cruccioso*», és a dir, «apesarat» o «afligit», aplicat al cor, de tal manera que la reelaboració dels vv. 11-12 tendeix en Vila i Ortiz a una actualització, en pro d'una major comprensibi-

litat del text original. El mateix efecte persegueix, sens dubte, el canvi de «*conosciute*» per «és prou sabut» (v. 18). Però en aquest punt Vila i Ortiz banalitza certament l'original, ja que de fet són les qualitats de la dama, en Dante, el que en realitat són conegudes, i no ella. D'interpretació lliure hem de qualificar, igualment, la introducció de l'expressió: «i obscur fas mon anhel» (v. 5), així com «de mostrar-te nua em triga» (v. 7) o «troba arrel» (9), que tendeixen més aviat a una modernització —especialment les dues primeres—, i no a una preservació del caràcter medieval del text. De tal manera que podem afirmar que, si bé la traducció de Vila i Ortiz s'esmerça enormement en reproduir en català una forma mètrica en desús i molt marcadament dantesca, en canvi en el pla del contingut oscil·la entre una conservació de certs caràcters medievals, i la tendència a una actualització del text original. Amb una particularitat molt marcada: una major riquesa quant als lligams interns, els contrastos i les repeses del seu poema resultant, que ofereixen un text poètic sens dubte més elaborat que el de Masriera, i no cal dir que la versió en prosa de Montoliu.

NOTA

A continuació, transcrivim els textos estudiats, precedits de l'original (cfr. Dante Alighieri, *Tutte le opere*, ed. de F. Chiappelli, Mursia, Milà 1969):

Sonet IX de «La Vita Nuova»

Morte villana, di pietà nemica,
di dolor madre antica,
giudicio incontastabile gravoso,
poi che hai data materia al cor doglioso
ond'io vado pensoso,
di te blasmar la lingua s'affatica.

E s'io di grazia di voi far mendica,
convenesi ch'eo dica
lo tuo fallar d'onna torto tortoso,
non però ch'a la gente sia nascosto,
ma per farne cruccioso
chi d'amor per innanzi si notrica

Dal secolo hai partita cortesia
e ciò ch'è in donna da pregiar vertute:
in gaia gioventute
distrutta hai l'amorosa leghiadria.

Più non voi descobrir qual donna sia
che per le proprietà sue conosciute.
Chi no merta salute
non sperì mai d'aver sua compagnia.

*Traducció de Manuel de Montoliu (La Vida Nova, Biblioteca
Popular de L'Avenç, Barcelona, 1903)*

Mort traidora, enemiga de pietat, del dolor antiga mare, judici in-
trastable, feixuc, puix que al meu cor en dol has donada materia i em fas anar
concirós, de maleir-te ma llengua no s fadiga.

Però si vull fer-te manca de tota gràcia, cal que jo canti l teu pecat, cul-
pable de tots els mals; no perquè de la gent ignorat sia, ans pera indignar d'aquí
en avant a qui d'Amor se nodreixi.

D'aquest món han arrencada la cortesia, i ço que en dòna es de preuar,
la virtut; en gaia joventut has destruïda l'amorosa gentilesa.

I no vull descobrir qual dòna sia, més que per les seves propietats
conegudes: qui no mereix salvació, que no esperi mai haver la seva companyia.

*Traducció d'Artur Masriera
(edició de C. Viada i Lluch de
La Vida Nueva, 1912)*⁴

Avol⁵ mort, enemiga de pietat;⁶
antiga mare del etern patir;⁷
juhí, d'aquell que may ningú ha apellat:⁸

4. Presenta la composició com Balada II, sense autor, a *La Veu del Camp*.

5. «A vol». Correspon sens dubte a un error de transcripció.

6. «,»

7. «,»

8. «;»

puix⁹ has donat torment¹⁰ al¹¹ apenat,
ma llengua¹² sense trèva't¹³ vol malehir.

Si tota gracia't vull llevar arreu,
caldrà que conte'l teu culpable essor,¹⁴
no perquè'l veja ab tot l'afront ben seu
la gent, sino perquè inspire menyspreu¹⁵
a qui¹⁶ d'ara en avant¹⁷ visca d'amor.

Del mon la cortesía has fet partir,¹⁸
y la virtut, que a¹⁹ dona ha d'enaltir;²⁰
y has destruit²¹ en gaya juvenesa
la fresca y amorosa gentilesa.

Jo no diré qui era aquesta dona,
que son ses prendes qui mellò ho²² pregona;²³
Qui no meresca un día salvament,²⁴
no esperi²⁵ acompanyarla eternament!²⁶

9. «puig»

10. «que fé»

11. «al cor»

12. «,»

13. «treva, t»

14. «tort;». Variant significativa, que allunya aquesta versió de les altres, i elimina el gallicisme en benefici d'un terme de fort regust arcaic.

15. «menys preu» Correspon sens dubte a un error de transcripció.

16. «,»

17. «,»

18. «partir»

19. «á»

20. «,»

21. «destruït». D'acord amb l'ortografia «etimològica» de les «h», que practicava el Grup de Reus.

22. «melló'ho»

23. «,»

24. «,»

25. «espere»

26. «,»

Traducció de Juli Vila Ortiz
(«D'act, d'allà», octubre de 1921, núm. 10, pàg. 733)

Cançó

Mort despietada, de turment amiga,
de dolor mare antiga,
judici incontrastable, fort cruel,
puix que el meu cor has curullat de fel
i obscur fas mon anhel,
de blasmar-te la llengua s'afadiga.

Si de tot bé mostrar-te nua em triga,
prou convindrà que diga
el teu pecat, on tot mal troba arrel,
ho que tothom no et sàpiga sens vel,
mes perquè aquell que mel
gusta d'Amor, et faci sa enemiga.

D'aquest món has llevat la cortesia,
i, ço que en dóna és de preuar, virtut:
En gaia joventut
has occit amorosa galania.

No vull aquesta dona dir qui sia,
que per ses propietats és prou sabut.
Qui no mereix Salut,
no esperi la seva companyia.